

Krigshistorie uten ansvar

110631

Bp
13/12-96

Kulturdebatt

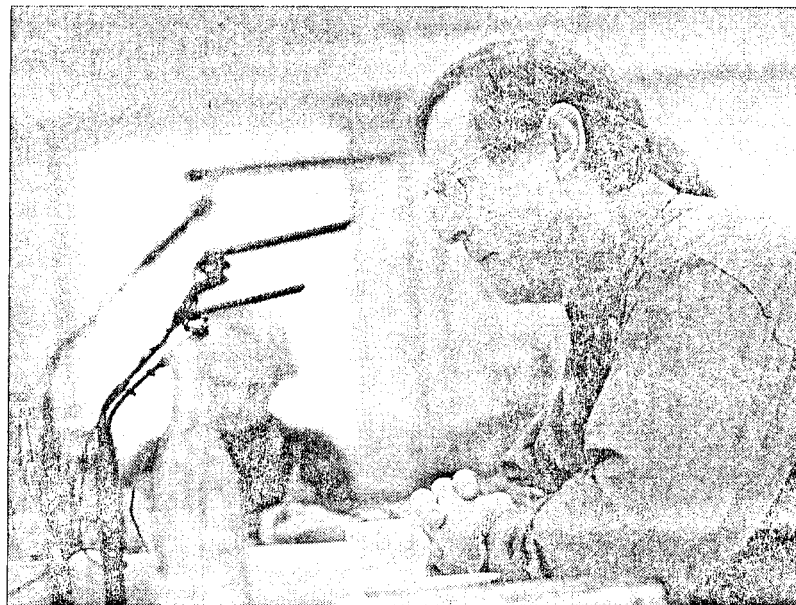
Einar Sæter har funnet enda flere feil i Egil Ulateigs omstridte bok om motstandsbevegelsens likvidasjoner under krigen. Boken er et nederlag for Tiden Norsk Forlag, hevder han.

I god tid før Egil Ulateig kom ut med sin bok «Med rett til å drepe» gikk det i mediene frem at her var et uvanlig sterkt personlig engasjement for å gi en maksimalt negativ fremstilling av motstandskampen under siste krig. Nå – vel et halvt hundreår etter – måtte tiden være inne for å slå til, tenkte Ulateig. Kravene til kildebruk og dokumentasjon svekkes i tidens løp. Det blir lettere å være «synser». Den generasjonen som opplevde den fem år lange krigen er det lite igjen av. Det blir lettere å legge frem «fakta» som passer til en konklusjon som er gitt på forhånd.

Det er nesten skremmende i dag å oppleve hvor lett fantasihistorier fra krigstiden har for å bli trodd. En må undre seg over hvor lett NRKs TV-skjerm godtar forvrenge fremstillinger og legger inn tiurleik med fuglesang og morgenidyll i skogen for å skape en grell kontrast til den likvidasjonen som dessverre var nødvendig der i grenseområdet for vel femti år siden. Nødvendig fordi krig er alvor.

Historisk ansvar?

Ulateig frigjør seg fra det historiske ansvar han burde kjenne når han legger ut om

BLANDET MOTTAGELSE: Egil Ulateig måtte tåle mye kritikk fra historikerhold da han presenterte sin bok om Hjemmefronten i november. Foto: BRYNJULV AARTUN

fæle ting som hendte under krigen. Om det vises til kilder, er de justert slik at de passer inn i det bildet han har skapt seg. Men han skal ikke klandres for at han er født etter krigen og ikke har hatt mulighet til å leve seg inn i de forhold som skapte motstandskampen. Men nettopp derfor skjerpes kravet til en seriøs bruk av kilder. Faghistorikere har tatt for seg noen av de mange grove påstander og feil i boken. Noen flere kommer her: I sitt kildemateriale har Ulateig tatt med min bok som kom ut i 1995: «XU – i hemmeleg teneste 1940–45». I omtalen (s. 144–145) av det mislykkede attentatet mot angiveren dr. Ingolf Andreassen i Oslo (Gestaposjef Fehmers «Dr. Harry») godtar ikke Ulateig at ingen ble drept under episoden. For han har funnet ut at «samti-

dige rapporter forteller at kontordamen hans senere døde av skuddsår». Om kontordamen som i dag lever i beste velgående ikke har noe imot det, kan det gjerne ordnes kontakt med forfatteren.

Det er heller ikke riktig at Høyesterett opphevet dommen over dr. Ingolf Andreassen. Han fikk bare tre og et halvt års fengsel fordi de psykiatriske sakkyndige kom til at han var sinnssyk da han begikk de verste forbrytelsene. Han hadde sonet denne dommen da påtalemyndigheten påkjærte den for idømmelse av en strengere straff. Dette etter at nye psykiatriske undersøkelser kom til at han ikke var sinnssyk. Anken ble avvist. Videre fører han til torvs (s. 184) at det verserte «en flom av likvidasjonslister i Norge». Han har også tallfestet

disse, og kan opplyse at «i tillegg utførte etterretningsorganisasjonen XU sine egne likvideringer».

Oppspinn

For å vise hvorledes «likvidasjonslister» ble brukt, spinner Ulateig mye på et hefte utgitt av Stavanger Aftenblad skrevet av en kurér H.S. (s. 185). Der står som sitert at denne kuréren kom fra MI 2-kontoret i Stockholm til Rogaland med en liste over motstandsfolk til og med i XU som H.S. skulle likvidere – om han fant det for godt! Som kurér med det samme MI 2-kontoret som utgangspunkt, og kjenning av H.S., kan jeg gå god for at dette er rent oppspinn. For én gangs skyld hadde Ulateig her en kilde å sitere fra. Men det han koker sammen ut av dette, er i beste fall til å le av. En bagatell i jungelen av feil i denne boken: Det eksisterte ingen britisk forbindelsesoffiser ved navn Bushman på MI/XU-kontoret i Stockholm.

Det er mulig Egil Ulateig har gjort en god jobb for kretsen rundt det gamle stensilerte NS-organet Folk og Land. Men boken er et nederlag for Tiden Norsk Forlag. Det er vanskelig å finne en forklaring på at professor Hans Fredrik Dahl, som sies å være en av de største ekspertene i krigshistorie i Norge, har fungert som forlagets konsulent og godtatt en vrimmel av faktiske feil. **EINAR SÆTER**